

M. R. / E. O.

O starożytnym hutnictwie świętokrzyskim

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/4, 652-653

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DANIEL FAHRENHEIT W „GDAŃSKICH ZESZYTACH HUMANISTYCZNYCH”

W wydanym w 1965 r. roczniku 7 „Gdańskich Zeszytów Humanistycznych” za 1964 r. ukazał się (w dziale *Sylwetki dawnych gdańszczan*) artykuł K. Kubika *Daniel Gabriel Fahrenheit — fizyk gdański*. Autor podkreśla, że dane biograficzne dotyczące „ojca termometrii” są bardzo skąpe. Nie są dokładnie znane ani daty dzienne: urodzenia (24 lub 14 V 1686 r.) i śmierci (16 IX 1736; inni podają, że „żył jeszcze w 1740 r.”), ani miejsce zgonu. Brak jest również dokładnych danych co do daty ukazania się pierwszych rozpraw Fahrenheita (1726 lub 1724 r.).

Kwerenda naukowa przeprowadzona przez autora artykułu w bibliotekach i archiwach polskich i NRD nie wniosła nic nowego do dotychczasowej szczupłej wiedzy o latach pobytu Fahrenheita w Amsterdamie, o latach szkolnych w gdańskim Gimnazjum Akademickim i współpracy naukowej z profesorem matematyki tej uczelni, P. Paterem, konstruktorem instrumentów i pomocy naukowych astronomicznych, geograficznych i technicznych (Fahrenheit po wyjeździe w 1701 r. do Holandii dwukrotnie bawił w rodzinnym mieście: przez tydzień w 1710 r. i potem przez przeszło dwa lata: 1712—1714, pracując tu wówczas z Paterem, którego nazywał swym mistrzem).

Dla podkreślenia roli, jaką odegrał Fahrenheit w rozwoju fizyki, autor artykułu porównuje jego wyniki z wynikami współczesnych mu badaczy: R. A. Réaumura (przy tej okazji przedstawia krytykę prac tego uczonego, dokonaną w 1740 r. przez G. Martine'a w *Essays Medical and Philosophical*) i A. Celsiusa (m. in. cytuje tu słowa tego uczonego, stanowiące uznanie dla odkryć Fahrenheita).

Na końcu artykułu K. Kubik krótko zajął się podręcznikami fizyki z przełomu wieków XVIII i XIX, które przedstawiały odkrycia Fahrenheita.

Z. Br.

PRÓBA CHRONOLOGII DZIEJÓW HUTNICTWA

W opracowaniu zatytułowanym *Ważniejsze daty w dziejach polskiego hutnictwa żelaza od czasów najdawniejszych do drugiej wojny światowej* dr inż. Stefan Knapik przedstawił próbę chronologii rozwoju hutnictwa żelaza w Polsce. Zestawienie rozpoczęto datą 750 p.n.e., którą według tezy prof. J. Kostrzewskiego należy uważać za początek znajomości żelaza na ziemiach polskich.

Nie ulega wątpliwości, że sporządzenie tego rodzaju chronologii jest zadaniem bardzo trudnym, zwłaszcza wobec nierównomiernego stanu aktualnej wiedzy o poszczególnych okresach dziejów naszego hutnictwa. Autorowi należy się więc uznanie za podjęcie tematu, co jednak nie zmienia faktu, że przedstawione zestawienie nasuwa wiele uwag dyskusyjnych, głównie w zakresie kryterium doboru dat i porządkowanych im zjawisk.

Opracowanie zostało opublikowane w nrze 11/1964 „Wiadomości Hutniczych”.

Jerzy Jasiuk

O STAROŻYTNYM HUTNICTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

Inż. Jerzy Zimny zamieścił w nr 3/1965 miesięcznika „Hutnik” artykuł *Świętokrzyskie starożytne hutnictwo żelaza*. Przy opracowywaniu tematu autor opierał się na sprawozdaniach i pracach K. Bielenina i M. Radwana, nie uwzględnił jed-

nak najnowszych osiągnięć tych badaczy. Zamieszczając poprawne i ciekawe wykresy i rozważania metalurgiczne, autor nie ustrzegł się pewnych niedociągnięć, zwłaszcza podając liczby odbiegające od stanu faktycznego.

M. R.

*

W „Magazynie Niedzielnym” (niedzielnym wydaniu kieleckiego „Słowa Iudu”), nr 294 z 19—20 VI 1965, T. Bartosz zrelacjonował rozmowę z archeologiem z Jutlandii, drem Olfertem Vossem. W czasie pobytu w Polsce ten badacz starożytnego hutnictwa duńskiego zwiedził stanowiska dawnego hutnictwa świętokrzyskiego, wydając niezwykle pozytywną opinię o rezultatach badań nad tym hutnictwem, uzyskanych przez polskich historyków techniki i archeologów. W dziennikarskim ujęciu tak ta opinia wygląda: „Wy jesteście w tej dziedzinie prawdziwymi potentami, partnerami, z którymi współpraca jest przede wszystkim nauką. Niezwykle cenne i dla nas nowe są wasze metody badań. To dla nas wielka inspiracja. Zupełna nowość — wasze badania geofizyczne, metalograficzne, badania z powietrza. Ileż tu bogatych dla nas doświadczeń, wzorów!”

E. O.

BADANIA HALSZTACKICH WYROBÓW ŻELAZNYCH Z CZĘSTOCHOWY

W t. 1 z 1965 r. „Rocznika Muzeum w Częstochowie” ukazała się (ss. 329—400) rozprawa inż. Jerzego Zimnego *Metaloznawcze badania halsztackich wyrobów żelaznych z Częstochowy — Rakowa*. W zespole 31 przedmiotów żelaznych, które znaleziono na szkieletowym cmentarzystku kultury lużyckiej z okresu halsztackiego (700—550 p.n.e.) w Częstochowie—Rakowie, na szczególną uwagę zasłużyły dwie bransolety wykonane ze starożytnego żelaza niklowego pochodzenia meteorytowego: bransoleta nr 2 zawierała 18,25% Ni, bransoleta nr 4 — 12,47% Ni. Dotychczas znany był w Polsce — jak twierdzi autor — tylko jeden okaz siekierki z tuleją ze stanowiska w Wietrznie—Bóbrce o podobnej zawartości niklu. Inż. Zimny przeprowadził badania metaloznawcze bransolet i pozostałych przedmiotów żelaznych, ustalając przebieg ich wykonania.

M. R.

„IZYS POLSKA” W OCZACH HISTORYKA HUTNICTWA

Doc. Jerzy Piaskowski, popularyzujący od kilku lat na łamach prasy technicznej dawne polskie piśmiennictwo hutnicze i odlewnicze¹⁶, opublikował z kolei artykuł „*Izys Polska*” *pierwsze polskie czasopismo technologiczne (1820—1828)* („Wiadomości Hutnicze”, nr 4/1965).

Autor omawia okoliczności założenia czasopisma, przedstawia jego wydawcę, charakteryzuje tematykę i problematykę artykułów. Szczególną uwagę skupia na artykułach z dziedziny hutnictwa oraz przemysłu i rzemiosła metalowego. W załączniku, zatytułowanym *Bibliografia hutnicza „Izys Polskiej”*, podano wykaz tych artykułów obejmujący 111 pozycji.

W zakończeniu artykułu doc. Piaskowski podkreśla, że wydane tomy „*Izys Polskiej*” stanowiły poważne osiągnięcie i przyczyniły się do rozwoju techniki krajowej, aczkolwiek prace ogłoszone w tym czasopiśmie przeważnie nie były oryginalne, lecz oparte na publikacjach zagranicznych.

J. J.

¹⁶ Por. m. in. notatki w nrach 3/1963, 3/1964, 1—2/1965 „Kwartalnika”.